

Utjecaj korupcije na gospodarstvo

Ivić, Tatjana

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:871527>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište „Jurja Dobrile“ u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

TATJANA IVIĆ

Utjecaj korupcije na gospodarstvo

Završni rad

Pula, 2015.godine

Sveučilište „Jurja Dobrile“ u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

Utjecaj korupcije na gospodarstvo

Završni rad

Ime i prezime: Tatjana Ivić
Studijski smjer: Ekonomija, izvanredni
Predmet: Gospodarstvo Hrvatske
Mentorica: doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, lipanj 2015.godine

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O KORUPCIJI OPĆENITO	3
2.1. Pojmovno određenje.....	3
2.2. Vrste i pojavni oblici	5
2.3. Uzroci i posljedice korupcije.....	6
3. PERCEPCIJA PRISUTNOSTI KORUPCIJE	9
3.1. Indeks percepcije korupcije.....	9
3.2. Globalni korupcijski barometar.....	11
3.3. Indeks kontrole korupcije.....	12
4. UTJECAJ KORUPCIJE NA GOSPODARSTVO	13
4.1. Utjecaj korupcije na ekonomski razvoj.....	15
4.2. Negativni učinci korupcije.	15
4.3. Koruptivne radnje u gospodarstvu	19
4.3.1. Primanje i davanje mita u gospodarskom poslovanju	20
4.3.2. Zloupotreba u postupku stečaja.....	21
4.3.3. Protuzakonito posredovanje.	21
4.3.4. Zloupotreba položaja i ovlasti	22
4.3.5. Korupcija u procesu privatizacije.....	22
5. ANTIKORUPCIJSKA POLITIKA U HRVATSKOJ	24
5.1. Institucionalni okvir za suzbijanje korupcije	25
5.1.1. Represivne organizacije	25
5.1.2. Institucije preventivno-represivnog karaktera.....	27
5.1.3. Preventivne institucije.	27
5.1.4. Posebna koordinacijsko-nadzorna tijela.....	27
5.1.5. Logističke institucije	28
5.2. Strategija za suzbijanje korupcije u Hrvatskoj	28
5.3. Akcijski plan uz strategiju suzbijanja korupcije.	31
6. ZAKLJUČAK	32
7. LITERATURA	34
8. POPIS SLIKA I TABLICA	36

1. UVOD

Korupcija predstavlja društveno neprihvatljivu pojavu koja izravno ugrožava ljudska prava, razara moral te ugrožava stabilnost i gospodarski napredak države, a time i pravednost, poštenje, ravnopravnost i sigurnost građana. U suprotnosti je sa pozitivnim zakonskim propisima te predstavlja odstupanje od temeljnih društvenih načela, a borba protiv korupcije predstavlja osnovni preduvjet za razvoj održivog demokratskog društva.

Korupcija je pojava koja nije vezana samo za tranzicijske i ostale nerazvijene zemlje, već se ovisna o ljudskom ponašanju javlja u svim zemljama bez obzira na gospodarsku i političku razvijenost. Ona je uvijek izraz nekih osobnih interesa manje skupine ljudi koji izaziva nepovjerenje građana u vlast i nepredvidivost u političkom i ekonomskom odlučivanju i koji sprječava institucije i razvitak gospodarstva te izravno šteti državnom proračunu. Stoga je obveza svake države da borbom protiv korupcije štiti svoje građane, da traži njihovo aktivno sudjelovanje u otkrivanju, a tu ulogu ostvaruje sa svojom zakonodavnom, upravnom i sudskom djelatnošću.

Svrha ovog završnog rada je ukazati na probleme koje uzrokuje korumpiranost u društvu sa naglaskom na njezin izravni utjecaj na društveno-ekonomske odnose odnosno štetu koja ona prouzrokuje na gospodarski rast i razvoj neke zemlje.

Ovaj rad se bavi istraživanjem, proučavanjem i analiziranjem već postojećih podataka do kojih se došlo koristeći se izvorima iz internetskih stranica Vlade Republike Hrvatske poglavito Ministarstva pravosuđa i Ministarstva unutarnjih poslova, kao i knjiga i stručnih članaka koji obrađuju zadanu problematiku. Kako bi se što detaljnije prezentirali podaci, korištene su znanstvene metode kao što su metoda analize i sinteze, metoda komparacije te metode dedukcije i deskripcije.

Završni rad se pored uvoda i zaključka sastoji od pet poglavlja.

U drugom je poglavlju definirana korupcija, opisani su oblici u kojima se korupcija može pojaviti u koje, kao najpoznatije spada politička, administrativna i ulična korupcija, te uzroci kroz subjektivno i društveno djelovanje odnosno posljedice koje dijelimo na političke, gospodarske i društvene.

Treći dio rada odnosi se na mjerenje percepcije prisutnosti korupcije i istraživanja koja se u tu svrhu provode, a to su Indeks percepcije korupcije i Globalni korupcijski barometar kojeg

provodi organizacija Transparency International i Indeks kontrole korupcije koje provodi Svjetska banka.

Četvrto poglavlje čini okosnicu završnog rada u kojem je detaljnije opisan utjecaj korupcije na društveno-ekonomski razvoj, posljedice koje stvara u pogledu društveno-ekonomskog napretka kao i negativne učinke na ukupno gospodarstvo države. Od koruptivnih radnji obrađene su one koje su prema hrvatskom zakonodavstvu svrstane u kaznena djela u gospodarskom poslovanju: primanje i davanje mita u gospodarskom poslovanju, zloupotreba u postupku stečaja, protuzakonito posredovanje, zloupotreba položaja i ovlasti i korupcija u procesu privatizacije.

Slijedi peto poglavlje koje se odnosi na antikorupcijsku politiku u Hrvatskoj, načine na koji se bori protiv korupcije kroz institucionalne okvire i provedbom Strategije suzbijanja korupcije u kojoj su jasno postavljeni ciljevi i mjere kojim će se oni postići te pripadajućim akcijskim planom u kojem se prati i analizira provedba i razrađuju ciljevi definirani Strategijom.

2. O KORUPCIJI OPĆENITO

Korupcija je sveprisutna pojava koja ne zaobilazi niti najrazvijenije države zapadnog svijeta s visokim stupnjem demokracije i kapitalizma, a još je naglašenija u tranzicijskim zemljama. Od samih početaka civilizacije, društva se susreću s tom pojavom koja ovisi o moralu, kulturi, običajima i pravu pojedinog društva. Ona je uvijek vezana uz vlast, proizlazi iz vlasti i javnih ovlasti, a nositelji su bili vladari koju su na vlast nerijetko dolazili spletkarenjem i prevarama, a svjesni da im vlast donosi moć. Gotovo isti obrazac prisutan je i danas. Pojavljuje se u svim područjima života i djelovanja, te je prisutna u javnim institucijama, privatnom sektoru, u politici, u medijima, u gospodarstvu, a vezana je uz nepostojanje odgovarajućih pravila i propisa, izostanak kontrole, netransparentnost i neodgovornost, nepostojanje profesionalne etike i drugih čimbenika kada je ekonomska moć koncentrirana u rukama malog broja pripadnika društva. Koristi od korupcije ostvaruju korumpirani bilo da se radi o skupini ili o pojedincu, dok štetu od korupcije osjećaju nekorumpirani, a to su građani i društvo. Osim što je prisutna u politici, ona predstavlja i ekonomski problem.

2.1. Pojmovno određenje

Riječ korupcija dolazi od latinske riječi *corruptio* što u prijevodu znači pokvarenost, kvarnost, izopaćenost, razvrat, potkupljivanje, podmićivanje, potkupljenje, podmićenje, kvarenje, truljenje, raspadanje, krivotvorenje (spisa, mjere, utega i sl.).

Korupcija je, u najširem smislu, svaki oblik zloupotrebe ovlasti radi osobne ili skupne koristi, bilo da se radi o javnom ili privatnom sektoru.¹

Organizacija Transparency International² korupciju definira kao zloupotrebu povjerenih ovlasti za privatnu korist, dok je Svjetska banka³ dala svoju definiciju korupcije kao

¹ Ministarstvo pravosuđa RH, <https://pravosudje.gov.hr/antikorupcija-6154/6154>, 07.05.2015.

² Transparency International je neprofitna i nevladina organizacija sa sjedištem u Berlinu koja se bavi suzbijanjem korupcije kako na području međunarodnih poslovnih transakcija tako, putem nacionalnih odjela, i u nacionalnim okvirima. Osnovana 1993.godine ova organizacija uživa vrlo široku potporu u svijetu i svakim joj se danom pridružuje sve veći broj članova. U Hrvatskoj je osnovan 2000.godine, iako je neregistrirano djelovao i ranije.

³ Svjetska banka jedan je od glavnih pobornika svjetskog pokreta za suzbijanje korupcije. Iako ne može izravno intervenirati u unutarnje odnose i zakonsku regulativu zemalja, koristi se drugim načinima u trajnom sprječavanju prelijevanja novčanih sredstava u privatne ruke kroz ugovaranje posebnih uvjeta prilikom sklapanja ugovora o zajmovima kao i nadzora korištenja sredstava. Nastoji aktivno djelovati na suzbijanju korupcije aktivnom ekonomskom politikom, poticanjem institucionalnih reformi, nadzorom korištenja sredstava i podupiranjem međunarodnih inicijativa.

„zloupotreba javnih ovlasti za privatnu korist“ prema kojoj korupcija uvijek uključuje javni sektor, bilo da se radi o korupciji unutar pojedinih dijelova javnog sektora (za privatnu korist njegovih djelatnika) bilo da se korupcijske transakcije odvijaju između javnog i privatnog sektora.⁴

Bitne odrednice pojma korupcije svode se na poduzimanje nedopuštenih oblika utjecaja u obnašanju državnih, javnih, gospodarskih i drugih dužnosti i poslova radi ostvarenja određenih materijalnih probitaka ili koristi.⁵

Korupciju možemo dvojako odrediti, kao kršenje moralne norme i kao kršenje pravne norme. Sagledavajući pojavu kao kršenje moralne norme, ona nas upozorava da je društvo izgubilo pretpostavljene vrline, pri čemu vladajuća politička klasa svoj osobni interes stavlja ispred interesa čitave zajednice. Kada organizacija počne funkcionirati na taj način, ona prestaje služiti potrebama šire zajednice i počinje služiti potrebama korumpiranih dužnosnika. Društvo gubi povjerenje u rad državne uprave, a potom i u zakone i vlast.

Jedna od najvažnijih i najopasnijih posljedica korupcije svakako predstavlja gubitak javnog povjerenja u tijela državne uprave, a potom i u druge razine vlasti što se negativno odražava na ukupni gospodarski razvoj društva.

Bitni elementi korupcije su zloupotreba položaja, ovlasti, moći ili utjecaja primatelja mita; aktivno sudjelovanje davatelja mita u korupcijskom činu; zajednički interes obaju korupcijskih „partnera“ (korist od korupcije, izbjegavanje odgovornosti) te nepriznavanje sustava društvenih vrijednosti.⁶

Svaka koruptivna djelatnost uvijek uključuje dvije strane: nečasnog službenika i nesavjesnog građanina. Većina pravnih sustava izjednačava potkupljivače i potkupljenika te ih tretira kao sudionike istog kaznenog djela, označavajući jednoga kao aktivnu, a drugog kao pasivnu stranu, iako bi možda bilo ispravnije da se krivnja i odgovornost svedu samo na potkupljenika, ustvari onoga koji je u poziciji iskoristiti svoj utjecaj i položaj.

⁴ Budak, J.: *Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju*, Privredna kretanja i ekonomska politika 106/2006., str. 70

⁵ Orlović, A.: *Gospodarski kriminalitet u RH*, Redak, 2013., str. 154.

⁶ Op.cit., str. 154.

2.2. Vrste i pojavni oblici

Jedan od najpoznatijih kriterija za podjelu korupcije je društvena razina njezinih aktera, korumpiranih osoba ili primatelja mita. Prema tom kriteriju razlikujemo visoku ili *političku korupciju* (high-level corruption), srednju ili *administrativnu* (middle-level corruption) te nisku ili *uličnu* (šaltersku) korupciju (low-level corruption).

Politička korupcija prisutna je među visokim državnim dužnosnicima i političarima koji imaju pravo donošenja političkih odluka, odnosno povjerene visoke ovlasti iz kojih proizlazi i velika odgovornost da će pri obnašanju dužnosti zastupati javne interese.⁷

Oblici političke korupcije su pronevjere novca u političkom sustavu neke zemlje od strane političkih kandidata i političara na vlasti, onemogućavanje privatnom sektoru da kupi politički utjecaj, korupcija u izbornom postupku, utjecaj na pravni sustav države da neučinkovito procesuiru i time štiti kaznena djela korupcije, kao i utjecaj na zakonodavnu vlast da legalizira povoljniji tretman za pojedine interesne skupine.

Administrativna korupcija proizlazi iz ovlasti državne i lokalne administracije, te se odnosi na djelatnike javne uprave koji su zaduženi za provedbu odluka, propisa i mjera politike. Djelatnici javne uprave zbog svojih individualnih slabosti postaju skloni korupciji. Iako imaju niže ovlasti od visokih državnih dužnosnika i političara, s njom se u pravilu građani najviše susreću, i to u kontaktu sa službenicima i nižim dužnosnicima. Administrativna je korupcija obično u funkciji olakšavanja nekog postupka ili izbjegavanje kazne ili plaćanja poreza.

Ulična korupcija je oblik spontanog potkupljivanja javnih službenika ili odgovornih osoba, bez prethodnog plana ili najave primatelju mita sa svrhom izbjegavanja redovitih obveza ili postupanja koja su u skladu sa zakonom, odnosno izvršenja zakonskih obveza, sankcija, ostvarenja koristi koja im ne pripadaju ili prekorednim ostvarenjem nekog prava.

S obzirom na koncentraciju koristi korupciju dijelimo na *privatnu* koja predstavlja standardni oblik u kojem počinitelj djeluje sam ili sa vrlo ograničenim brojem sudionika i *kolektivnu* koja je složenija i pripada većoj, organiziranijoj skupini ljudi koja kompenzira različite privilegije i društvene pozicije. S obzirom na prisutnost u sektorima, može se javiti u *privatnom* i u *javnom* sektoru. Javni se sektor smatra izvorom korupcije i opisuje se kao zloupotreba javnih

⁷ Budak: op.cit., str. 70.

ovlasti u privatne svrhe dok se privatni sektor odnosi na poslovanje gospodarskih subjekata koji djeluje na štetu tržišnog natjecanja, interesa potrošača, države, prava i pravde. S obzirom na dragovoljnost sudionika razlikujemo *prisilnu*, *sporazumnu* i *nevezanu* korupciju.

Iako se smatra da su totalitarni i autoritativni sustavi podložniji korupciji, ne postoji izravna veza između oblika vlasti i razine korupcije pa se tako susrećemo sa korumpiranim diktaturama ali jednako tako, i u istoj mjeri, i sa korumpiranim demokratskim društvima. Ono po čemu se razlikuju su pojavni oblici. Korupcija se osim primanja i davanja mita, može pojaviti i u drugim pojavnim oblicima, kao što su pronevjera javnih fondova, otuđivanje javne imovine, prijevara ili iznuda, nepotizam i kronizam⁸, trgovina utjecajem, pokroviteljstvo i lobiranje.⁹

2.3. Uzroci i posljedice korupcije

Čimbenike koji uzrokuju korupciju možemo promatrati kroz *subjektivno* (osobno) i *objektivno* (društveno) djelovanje. Kada govorimo o subjektivnom djelovanju ono uvjetuje ravnodušnost osobe prema korupciji ili sklonosti među koje možemo ubrojiti na primjer odsutnost osjećaja odgovornosti, nebrigu o moralu, zapostavljanje profesionalne etike i sl.

Društvene faktore gledamo kao vanjske okolnosti koje pogoduju korupciji te ih dijelimo u slijedeće skupine:

a) *kulturološki uzroci* proizlaze iz tradicije, kulture i običaja nekog naroda, na korupciju se gleda kao na društveno prihvatljivu pojavu, a stupanj tolerancije prema korupciji je veoma visok;

b) *pravne uzroke* nalazimo u odsutnosti adekvatnog ili potpunog funkcioniranja javnog sektora pravde i objektivnog mjerenja i nadzora njihovog rada te nekonzistentnost zakonskih propisa;

⁸ **Kronizam** je imenovanje na ili dodjeljivanje istaknutih položaja prijateljima, bez obzira na njihove kvalifikacije za te položaje. Kronizam se javlja kada su “postavljalatelj” i “postavljeni” u društvenom kontaktu. Često, postavljalatelj je nesposoban obavljati svoj posao ili zadovoljavajuće obnašati (istaknuti) položaj, i iz tog razloga na položaje postavlja pojedince koji ga/ju neće pokušati osporiti/oslabiti, ili iznijeti stajališta suprotna onome tko ih je postavio na položaj, preuzeto na <https://libertator.wordpress.com/2010/03/24/kronizam/>, 14.05.2015.

⁹ Budak, op.cit., str. 71

c) *institucionalni uzroci* odnose se na nekompetentnost institucija koje su formirane od neadekvatnih i nefunkcionalnih javnih službi u kojima dolazi do neprofesionalnosti u zapošljavanju odnosno do nepotizma, političke podobnosti i sl.;

d) *sociološki uzroci* vezani su uz društvene transformacije nekog društva kao što je prijelaz na tržišno gospodarstvo. U prijelaznim društvima korupcija predstavlja svojevrsni katalizator u uspostavi tržišnih odnosa i služi kao instrument društvene regulacije u uvjetima slabe i neorganizirane javne vlasti;

e) *tehnološki uzroci* odnose se na stupanj tehnološkog razvitka društva prvenstveno implementacije informacijsko-komunikacijske tehnologije u radu državne administracije koja omogućava dostupnost informacija o djelovanju državnih i lokalnih vlasti;

f) *ekonomski uzroci* kao netransparentna transformacija vlasništva (privatizacija), u pretjeranoj, neadekvatnoj i nedobronamjernoj intervenciji države u gospodarstvu, nepoštivanje tržišnih zakonitosti u kojima rad, znanje i vještine ustupaju mjesto koruptivnim načinom stečenim konkurentskim prednostima.

Najveća šteta koju prouzrokuje korupcija sastoji se u tome što iskrivljuje prioritete u političkom i gospodarskom odlučivanju i pogubno šteti javnoj odgovornosti i društvenom moralu. Narušava pravo na društvenu jednakost i sprječava razvoj i napredak zemlje.

Posljedice koje uzrokuje korupcija mogu se svrstati u tri skupine: *političke, gospodarske i društvene*.

Sa političkog aspekta, korupcija razara osnovni odnos povjerenja između građana i političara koji bi trebali jednako i pravedno zastupati svačiji interes, jednako tako racionalno trošiti njihov novac i osiguravati njihove slobode, pružajući im jednake mogućnosti.

Gospodarske posljedice su brojne. Korupcija sprječava sigurno i racionalno investiranje, kako strano tako i domaće, ona usporava, onemogućava razvoj i ograničava trgovinu, dovodi do rasipničkog i nerazumnog korištenja javnog proračuna, potiče „sivu ekonomiju“ i smanjuje porezne prihode.

U društvenom smislu povećava siromaštvo, najviše pogađa one najslabije i nezaštićene slojeve društva jer ih, razmjerno njihovim prihodima, mnogo više košta, a neke im javne usluge i potpuno onemogućuje jer si ne mogu priuštiti plaćanje korupcijske „tarife“.

Korupcija stvara i povećava nejednakost građana u svakodnevnom životu i u pitanjima zadovoljavanja osnovnih životnih potreba kao što su liječenje, školovanje i sl.

Korupcija je prikrivena pojava pa se njezina preciznost ne može precizno izmjeriti, a koja izaziva posredne i neposredne štete:

- otežava afirmaciju načela vladavine prava kao normativni izričaj načela jednakosti svih pred zakonom;
- dovodi do nepovjerenja građana u zakone i vlast;
- negativno utječe na gospodarski razvoj;
- potiče društvenu i individualnu nejednakost te
- negativno utječe na društvenu stabilnost i opću socijalnu sigurnost.¹⁰

Drugim riječima, korupcija u javnoj upravi, državnim institucijama i tijelima te državnim i javnim tvrtkama jedan je od najznačajnijih izazova u Hrvatskoj, koji ugrožava funkcioniranje tržišta, gospodarski rast, smanjuje porezne izvore i oštećuje državni proračun te stvara nesigurnost i gubitak povjerenja u državne institucije. Ove pojave smanjuju investicijski potencijal u domaće gospodarstvo, a samim tim odražavaju se i na međunarodni ugled države u globalnim gospodarskim krugovima te utječu na njezine aktivnosti na međunarodnom tržištu.

¹⁰ Aras S.: *Korupcija*, Pravnik-radovi, br. 41, 1(84), 2007, str. 44

3. PERCEPCIJA PRISUTNOSTI KORUPCIJE

Korupcija je protuzakonita djelatnost koju njezini sudionici nastoje prikriti. Teško se otkriva, što i mjerenje njezine prisutnosti čini otežanim, poglavito stoga što korupciju ne čine samo davanja u novcu, već mogu biti i nematerijalne prirode poput darova, usluga, privilegija, informacija ili utjecaja. Istraživanja korupcijskih iskustava poslovnih subjekata koji daju mito javnim službenicima pokazuje da korupcija ima važnu ulogu u svakodnevnom poslovanju mnogih tvrtki. Najčešća svrha davanja mita je ubrzanje poslovnih postupaka, osiguranje povoljnijeg tretmana i okončanje postupka.

Jedna od najpoznatijih svjetskih organizacija koja se bavi mjerenjem je Transparency International. Intenzitet korupcijske prisutnosti određujemo između službenih statističkih podataka i subjektivnih dojmova građana. Pokazatelji percepcije korupcije iznimno su korisni za podizanje antikorupcijske svijesti. U posljednjih dvadesetak godina došlo je do promjena u gledanju na korupciju kao politički, a ne tehnički ili kaznenopravni problem te se pojavljuju prijedlozi konkretnih mjera sprječavanja korupcije. Rijetko se javlja otvorena relativizacija korupcije, uglavnom su riječi moralne osude jake, a osporavanja postojanja korupcije tek sporadična. Mjerenja korupcije i podaci o njezinoj raširenosti postali su sastavni dio znanja i svijesti građana.¹¹

Danas postoji veći broj standardiziranih istraživanja korupcije koja se ne svode samo na istraživanje javnog mnijenja, među kojima valja istaknuti Indeks percepcije korupcije i Globalni korupcijski barometar koje provodi organizacija Transparency International te Indeks kontrole korupcije koje provodi Svjetska banka.

3.1. Indeks percepcije korupcije (IPK)

Indeks percepcije korupcije (engl. *Corruption Perceptions Indeks (CPI)*) je najopsežnije svjetsko ocjenjivanje zemalja prema stupnju percepcije raširenosti korupcije među državnim službenicima i političarima. To je istraživanje koje stvara rang-listu zemalja prema ocjeni o raširenosti korupcije u njima. Koristi se drugim izvornim istraživanjima od strane uglednih institucija koje služe kao ulazni podaci radi lakše usporedbe između sličnih zemalja. Provodi se sedamnaest istraživanja koje provodi trinaest neovisnih institucija, koristeći se različitim

¹¹ Kregar, J.: *Korupcija: neznanje nije opravdanje*, Korupcija i povjerenje, 2011., str. 6

uzorkovanjem i metodologijama. Nedostatak je u tome što ne dijagnosticira područja, ne analiziraju se uzroci i veza korupcije s pokazateljima društvenog napretka i ekonomskih indikatora te nema razlikovanja razine korupcije.

Iz Tablice 1. vidljivo je da je indeks u opadanju, jednako tako i rang ima tendenciju opadanja što ukazuje na to da u Hrvatskoj, iako je uložila znatne napore za njezino suzbijanje te donijela strateške planove, pomaci nisu vidljivi što nadalje ukazuje na to da borba protiv korupcije ipak nije dovoljno jaka. Ukoliko Hrvatska želi suzbiti korupciju na razinu koja neće ugrožavati poštenu tržišnu utakmicu i pravednu raspodjelu resursa, mora pod hitno poduzeti odlučne korake, počevši od prilagodbe legislative pa do primjene transparentnosti procedura u radu tijela javne vlasti.¹²

Tablica 1. – IPK indeks – Hrvatska 2012-2014.godine

	IPK	Rang
2012.	48	61
2013.	48	57
2014.	46	62

Izvor: Transparency International Hrvatska¹³, www.transparency.hr

U usporedbi sa drugim zemljama, u 2014.godini najbolje rangirane su Danska sa 92 boda i Novi Zeland sa 91 bodom, dok se na samom začelju nalaze Sjeverna Koreja i Somalija sa samo 8 bodova što je pokazatelj neobuzdane korupcije koja predstavlja ozbiljnu prijetnju institucijama, kao i društvenoj i političkoj stabilnosti. Mjerenje se provodi na ukupno 175 zemalja.

Među zemljama regije najbolje je rangirana Slovenija na 39. mjestu sa 58 bodova, Makedonija je na 64. mjestu sa 45 bodova, Crna Gora zauzima 76. mjesto sa 42 boda, Srbija 78. mjesto sa 41 bodom te Bosna i Hercegovina nalazi se na 80. mjestu sa 39 bodova.

¹² Aras, op.cit., str. 44

¹³ Indeks percepcije korupcije određene zemlje ukazuje na to kolika je razina percepcije korupcije u javnom sektoru na bodovnoj ljestvici od 0 do 100. Pritom 0 predstavlja zemlju koja se percipira kao visoko korumpirana, a ona ocijenjena sa 100 kao zemlja očišćena od korupcije. Ovaj način mjerenja provodi se od 2012.godine, dok se indeks prema prethodnom sustavu bodovanja kretao od 0 (bez korupcije) do 10 (potpuna korupcija) pa je tako Hrvatska 2011.godine imala indeks 4.0, a 2010.godine 4.1. te zauzimala 66. odnosno 62.mjesto. Hrvatska je ispod prosjeka Europske unije, čija prosječna vrijednost iznosi 62.2 za prethodnu godinu, ali iznad svjetskog prosjeka koji iznosi 43 boda.

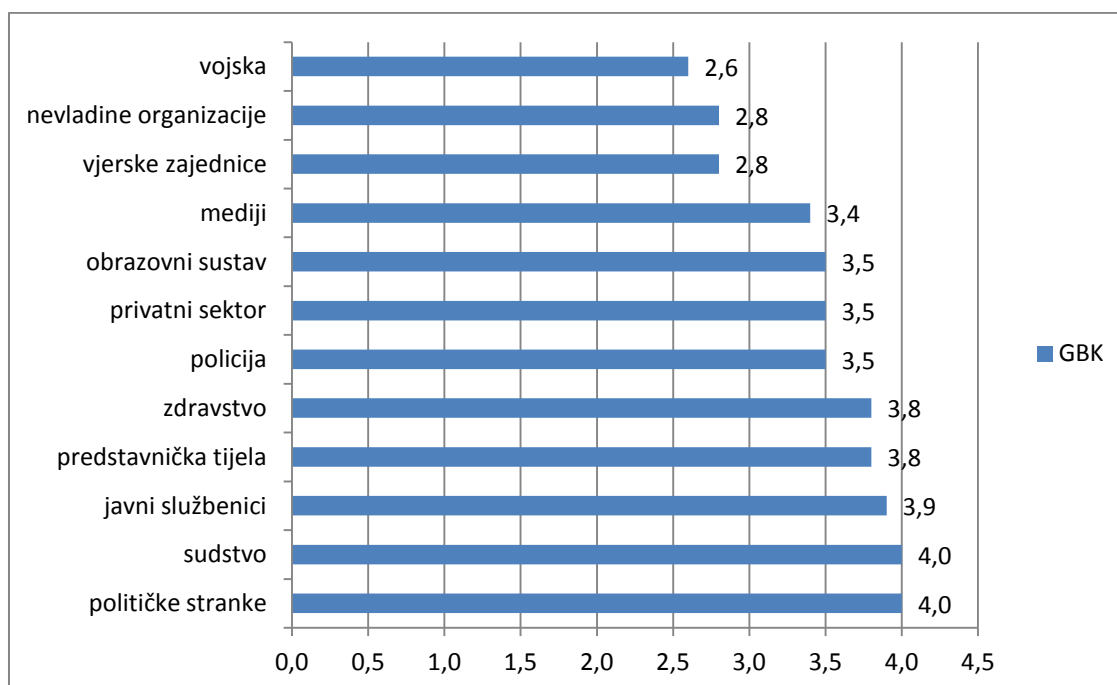
3.2. Globalni korupcijski barometar (GBK)

Globalni korupcijski barometar (engl. *Global corruption barometar (GBC)*) je mjerilo javne procjene visine, raširenosti i područja rizika korupcije. Usmjeren je na razlikovanje percepcije između društvenih skupina te razlikovanje između područja rizika korupcije. Istraživanja su pokazala da na percepciju javnosti najviše utječe povjerenje u institucije i njihova efikasnost.

GBK pruža uvid u utjecaj korupcije na građane i nudi njihovo mišljenje o korupciji, odnosno procjenjuje stavove šire javnosti o korupciji i ispituje iskustvo pojedinaca sa podmićivanjem. Mjeri percepciju javnosti o korupciji u ključnim sektorima (pravosuđu, policiji, vojsci, medijima, zakonodavstvu, političkim strankama, privrednom sektoru, obrazovnom i zdravstvenom sustavu, vjerskim institucijama te nevladinim organizacijama) te opće stavove javnosti o suzbijanju korupcije i spremnosti da prijave koruptivna djela.

Provedenim istraživanjem u Hrvatskoj došlo se do rezultata da su javne institucije koje bi građane trebale štiti, najsklonije primanju mita (Slika 1), da vlade ne čine dovoljno u borbi protiv korupcije te da su političke stranke najkorumpiranije.

Slika 1. – Percepcija korupcije po institucijama u Hrvatskoj u 2014.

1=uoće nije korumpiran, 5=potpuno korumpiran

Izvor: Transparency International Hrvatska, www.transparency.hr

3.3. Indeks kontrole korupcije (IKK)

Indeks kontrole korupcije (engl. *Control of Corruption (CC)*) jedan je od šest indikatora kvalitete javnog upravljanja, podatke objavljuje Svjetska banka za sve zemlje svake godine. Svi naznačeni indikatori, pa tako i indikator kontrole korupcije, složeni su, u njihovom izračunu se koristi veći broj pokazatelja, komponenti i drugih indeksa.

Mjerenja prisutnosti korupcije izuzetno su važna, iako imaju svojevrсна ograničenja koja se mogu razvrstati u formalna i suštinska. Pod formalna ograničenja spada metodologija prikupljanja, obrade, analize te interpretacije podataka, dok pod suštinska ograničenja spadaju odstupanja dobivenih rezultata od stvarnog stanja korupcije što relativizira njihovu značajnost.¹⁴

Istraživanje javnog mnijenja u Hrvatskoj pokazuje da je percepcija i stavovi građana da korupcija vlada u Hrvatskoj u velikoj mjeri. Uvidom u kaznenopravne statistike o broju prijavljenih korupcijskih kaznenih djela, te za djela optuženih i osuđenih osoba, upućuju da u Hrvatskoj nema mnogo korupcije i da s tog gledišta nema razloga za zabrinutost. Međutim, broj realiziranih koruptivnih kaznenih djela za koji se ne zna, izuzetno je velika. Osim što taj podatak može upućivati na oprez jer su moguće lažne prijave, on prije svega upozorava na postojanje nesklada između javne percepcije raširenosti pojave i javnog mnijenja o tome. Analizirajući broj prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba po godinama promatranog razdoblja, možemo zaključiti da je postoji veliki nesrazmjer između broja prijavljenih i broja optuženih osoba koji se može objasniti na način da građani podnose prijave protiv službenih osoba nezadovoljni odlukama, bez ikakvih argumenata te tvrde da su suci, državni odvjetnici i državni službenici potplaćeni, a prijave se odbacuju zbog nedostatka osnovane sumnje da je djelo počinjeno (Tablica 2).

Tablica 2. – Kretanje broja prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba

	2009.	2010.	2011.	2012.
Broj prijavljenih	842	925	987	911
Broj podignutih optužnica	180	195	196	286
Broj osuđenih	166	141	149	259
Ukupan broj presuda	192	156	157	272

Izvor: Orlović, A.; *Antikorupcija u Hrvatskoj*, str. 56

¹⁴ Orlović, op.cit., str. 174

4. UTJECAJ KORUPCIJE NA GOSPODARSTVO

Korupcija je složen fenomen koji se pojavljuje u različitim oblicima i ima višestruki utjecaj na društveno-ekonomski razvoj. Stupanj njezine rasprostranjenosti razlikuje se od područja do područja, od zemlje do zemlje. Njezino destruktivno djelovanje pogađa zemlju bez obzira na državno uređenje, politički ustroj ili sustav društvenih vrijednosti.

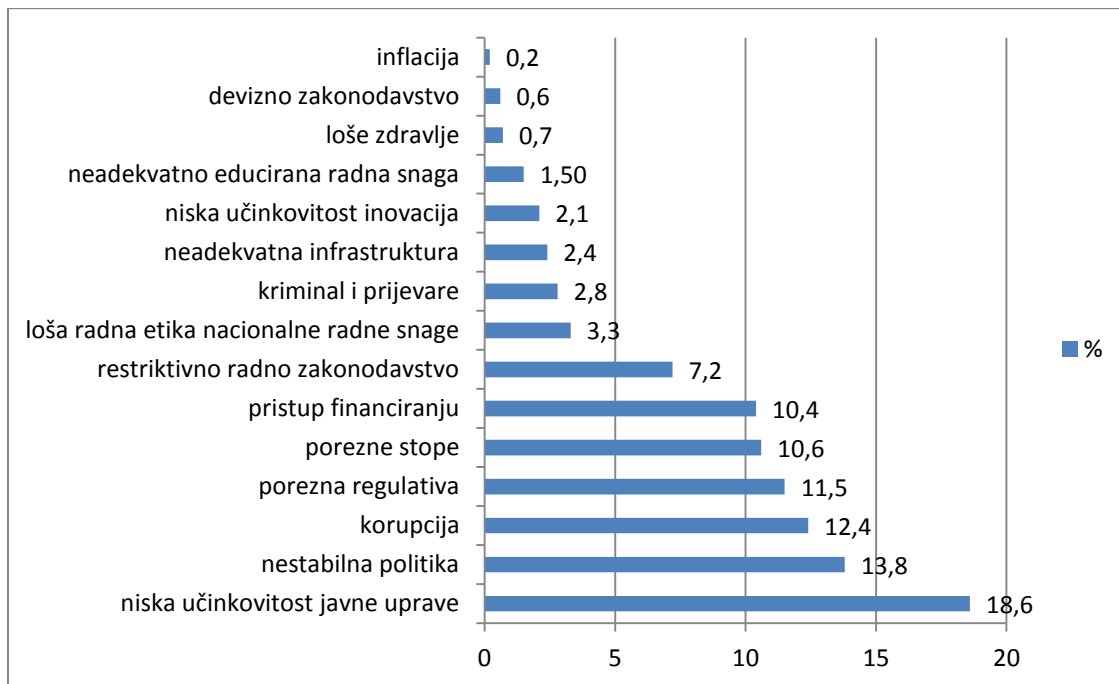
Pojava korupcije u državnom sektoru koja se tolerira kao prihvatljiv obrazac ponašanja može se proširiti i u druga područja. U situacijama kada korupcija i ekonomski rast koegzistiraju, koruptivne aktivnosti stvaraju dodatne transakcijske troškove te distorziju u funkcioniranju tržišta i države. U korumpiranim sustavima gospodarski faktori kojima se upravlja bez poštivanja osnovnih moralnih načela i zakona imaju komparativnu prednost. Tom prilikom dolazi do osiromašenja zemlje te je upitan njezin budući ekonomski rast i društveno-ekonomski razvoj jer se u slučaju visokog stupnja tolerancije na korupciju, pri čemu ona predstavlja prihvatljiv način djelovanja, obeshrabruju legitimne ekonomske aktivnosti.

Korupcija se često pojavljuje u poslovima javne nabave i natječaja, pri plaćanju poreza, carina i kazni, kod dodjeljivanja različitih prava, dozvola ili povlastica, pri zapošljavanju, pružanju zdravstvenih usluga.

Analizirajući percepciju korupcije među hrvatskim gospodarstvenicima dolazimo do zaključaka da se kriteriji pri donošenju odluka o mjerama gospodarske politike i dodjeli državnih ugovora pojedinim poduzećima, u nemalo slučajeva, formiraju temeljem osobnih poznanstava s vladinim dužnosnicima pri čemu kod malih poduzeća, za razliku od velikih, dolazi do znatno veće zabrinutosti zbog korupcije prilikom ugovaranja javnih investicija te zbog utjecaja korupcijskih aktivnosti na zakone i mjere gospodarske politike. Po sektorima, korupcija je najprisutnija u građevinarstvu, u djelatnostima pružanja usluga smještaja i pripremanja i usluživanja hrane, potom u prerađivačkoj industriji, opskrbi vodom, električnom energijom i plinom, u prijevozu i skladištenju te u najmanjoj mjeri trgovini na veliko i malo. Razlike u prisutnosti korupcije među sektorima i nisu toliko velike da bi građevinski sektor prikazale kao najkorumpiraniji, već se unutar tog sektora najviše traže razne dozvole i najviše su izložene neefikasnosti sustava. Prema statistikama, najviše slučajeva podmićivanja javnih službenika od strane poslovnih subjekata odnosi se na službenike ureda za katastar, općinske, gradske i županijske te policijske službenike. Nadležnim se tijelima korupcija prijavljuje u veoma malom postotku iz prostog razloga što se korupcijom ostvaruje svojevrsna korist za poslovne subjekte. Korupcija je treća po važnosti

prepreka poslovanju, odmah iza nestabilne politike i niske učinkovitosti javne uprave što se može vidjeti iz Slike 2.

Slika 2. – Najproblematičniji faktori poslovanja prema percepciji gospodarstvenika za 2014.godinu

Izvor: Izvješće o globalnoj konkurentnosti 2014-2015.- Pozicija Hrvatske, Nacionalno Vijeće za konkurentnost, 2014., str.14

Posljednjih petnaestak godina percepcija o korupciji drastično se promijenila, pa se na njezinu pojavu ne gleda samo kao na obrazac ponašanja, već postepeno dolazi do osvješćivanja njezina utjecaja na efikasno odvijanje ekonomskih aktivnosti i urušavanja sustava društvenih vrijednosti. Istraživanja o utjecaju na društveno-ekonomski razvoj polako se intenziviraju te odvijaju u nekoliko smjerova, pa se tako mogu grupirati u skupinu istraživanja koja su usmjerena na utvrđivanje uzroka nastanka korupcije ili u skupinu istraživanja koje za cilj imaju utvrđivanje utjecaja na društveno-ekonomski razvoj.

4.1. Utjecaj korupcije na ekonomski razvoj

Posljedice koje učinci korupcije stvaraju u pogledu društvenog i ekonomskog napretka mogu biti nesagledive jer potiču nejednakost i dovode do makroekonomske i fiskalne nestabilnosti. Sredstva se pritom usmjeravaju u sektore koji su rentabilni poput prometa i graditeljstva, a odvlače iz manje profitabilnih sektora kao što su zdravstvo, školstvo, socijalna skrb i izgradnja infrastrukture koji su nužno potrebni za funkcioniranje demokratsko socijalno uređenog društva. Drugim riječima, u uvjetima visoke korumpiranosti provoditelja ekonomske politike, sredstva namijenjena povećanju gospodarskog i ukupnog društvenog razvitka sele se prema projektima koja utječu na osobni probitak pojedinaca.

Utjecaj na fiskalnu stabilnost države ogleda se u pogodovanju onima s najvećim prihodima što je moguće ostvariti zbog rupa u zakonima, a izbjegavanjem plaćanja poreza i lošom poreznom politikom sredstva skreću iz državnih resursa koji bi mogli biti uloženi u osiguranje javnih dobara. Aktivnosti povezane s korupcijom, na organizacijskoj razini, dovode do mehanizama kojima se zaobilazi svaka kontrola, unutarnja i vanjska, a prikrivanjem i nesankcioniranjem istih izravno se utječe na alokaciju resursa.

Procesi javne nabave su zbog financijskih iznosa koje obuhvaćaju i važnosti javnog sektora u nacionalnoj ekonomiji, posebno osjetljivi na koruptivne pojave i pokušaje da se na netransparentan način, malverzacijama i nezakonitostima, izvlači novac na štetu državnog proračuna čime se izravno utječe na prekomjerno trošenje državnih sredstava. Prilikom javnih nabava se pogoduje tvrtkama koje su u nemalom broju slučajeva povezane sa političkim podobnostima kao i politički podobnim pojedincima bez obzira kolika je visina i kvaliteta usluga koje pružaju.

4.2. Negativni učinci korupcije

Negativni učinci korupcije argumentiraju se činjenicom da korupcija djeluje kao arbitrarni porez koji povećava troškove te narušava učinkovitu raspodjelu resursa i pravednu raspodjelu dohotka.

Korupcija uništava vladavinu prava i povjerenje društva u državne institucije, odnosno povećava se dobrobit pojedinca nauštrb ostatka društvene zajednice. Djeluje na društveni sustav vrijednosti jer potiče kulturu moralne ambivalentnosti i oportunitizma koji izravno

utječe na svakog pojedinca kao člana društvene zajednice te na društvo u cjelini, ugrožavajući pritom njihov integritet.

Bilo da se radi o sitnom ili krupnijem obliku, direktno ili indirektno osiromašuje se društvo na niz načina od kojih je svakako bitno naglasiti: skretanje resursa i pogodnosti prema bogatima, oduzimanje sredstava za socijalne programe i edukaciju kroz poticanje investicija sa visokim novčanim povratima, donošenje dodatnih tzv. neslužbenih poreza koje siromašni najmanje mogu podmiriti, kočenje poreznih priljeva državi što izravno dovodi do smanjenja javnih usluga koje koriste siromašnima, smanjenje ekonomskog rasta što dovodi do smanjenja prilika za siromašne da se izvuku iz takvog ekonomskog stanja, potiču socijalnu isključivost što oduzima mogućnost siromašnima da reagiraju na nepravdu te napose oduzimanje pravnog statusa siromašnim građanima.

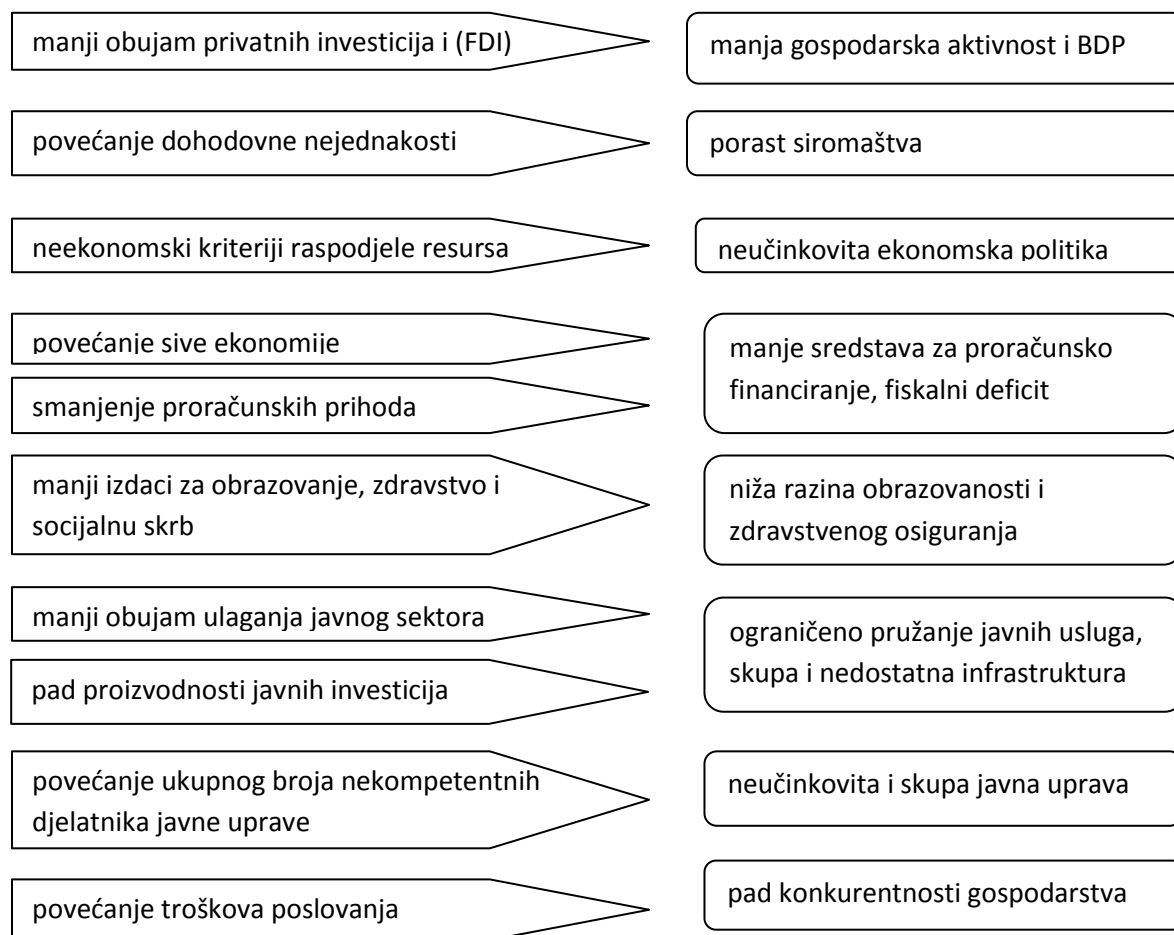
Neučinkovitost institucija u korumpiranom društvu koči uvoz i primjenu novih tehnologija, uvoz kapitala, uspješnu privatizaciju, mobilnost i povećanje proizvodnosti radne snage i druge čimbenike ekonomske uspješnosti.¹⁵ Povećava se trošak za ulazak na tržište, narušava se konkurentnost i povećava se poslovni rizik. Male tvrtke izloženiye su pritiscima birokracije i ne mogu se same boriti sa tržišnom konkurencijom, dok velike korporacije raspolažu sa većim finansijskim resursima i ljudskim potencijalima, same rješavaju svoje administrativne probleme te su same u mogućnosti zaštititi svoje interese putem korupcije. Nadalje, korupcija utječe na izravna inozemna ulaganja te je prepreka razvitku poduzetništva i gospodarstva općenito.

Korumpirani će političar i javni službenik od javnog novca kupiti i skupu i predimenzioniranu, i prljavu i zastarjelu tehnologiju. Za njega neće biti odlučujuća opća korist, nego njegova „provizija“. On će isto tako prihvatiti zajam uz pretjerane kamate, pa će prekomjerno zadužiti i svoju i buduće generacije. On će ustupiti koncesiju onome tko mu ponudi mito, pa će od loše ili preskupe javne usluge trpjeti građani korisnici te usluge (npr. autoceste, opskrba vodom). Korumpirani će političar ili javni službenik kod privatizacije prepuštati poduzeće svojim stranačkim pristašama i prijateljima, bez obzira na njihovo neznanje, pa će tako poduzeća propasti, radna mjesta nestajati, a posljedično socijalni problemi rasti. Privatizacija, na primjeru naše zemlje, iako nije bila ni brza niti radikalna, kao kod većine tranzicijskih država u regiji, razorila je gospodarstvo više od rata iz početka

¹⁵ Budak, op.cit., str. 73

devedesetih godina prošlog stoljeća: isplatilo se smanjiti vrijednost poduzeća, isplatilo se dobiti vrijednu imovinu, ali ne i mijenjati tehnologije, isplatilo se, uz stabilan tečaj kune uvoziti, a ne izvoziti.¹⁶

Slika 3. - Negativni učinci korupcije na ekonomski rast i razvitak

Izvor: Budak. J.: *Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju*, str. 74

Iz slike 3. može se vidjeti kako se provođenje koruptivnih radnji reflektira na gospodarski rast i razvoj. Kada govorimo o investicijama u gospodarstvo, sve veći broj zemalja nudi različite oblike poticaja ulaganjima kako bi ohrabrile strana poduzeća na investiranje u njihovu zemlju. Poticaji uključuju fiskalne poticaje poput poreznih olakšica, financijske poticaje poput dotacija i preferencijalnih zajmova multinacionalnim kompanijama kao i poticajne mjere poput ulaganja u infrastrukturu. Međutim, visokom percepcijom o prisutnosti korupcije ta će se ulaganja smanjiti ili pak u potpunosti izostati čime se izravno smanjuje gospodarska

¹⁶ Kregar: op.cit., str. 4

aktivnost, a time i smanjuje ukupni društveni proizvod. Utjecaj inozemnih izravnih ulaganja na rast ovisi o motivaciji investitora. Postavlja se pitanje koliko investitor može biti motiviran za ulaganje u gospodarstvo u nestabilnom makroekonomskom i poslovnom okruženju sa neadekvatnom ekonomskom politikom koja čini vrlo malo ili gotovo ništa kako bi suzbila jednu od najvećih prijetnji suvremenog društva.

Korupcija, nadalje, povećava dohodovnu nejednakost na način da korupcionaši nezakonitim prisvajanjem materijalne koristi gotovo u cijelosti prisvajaju i druge koristi od gospodarskog napretka, dok na životni standard većine pripadnika društva ona nema pozitivan utjecaj ili je on minimalan. Visoka koncentracija bogatstva kod malobrojne bogate manjine pruža joj ogromnu ekonomsku moć koja se ne manifestira samo u veličini i vrsti potrošnje, već i u utjecaju koji najbogatiji imaju na sve aspekte društvenog odlučivanja i dimenzije razvoja, a da ne spominjemo zdravstveni status ili obrazovanje.

Za neslužbeno gospodarstvo tzv. sivu ekonomiju možemo reći da nije uzrok već posljedica korupcije. Naime, u zemljama u kojima je korupcija poprimila velike razmjene, veza između politike i dijelova službenog sektora je toliko jaka da postoji iznimno velik pritisak na preostali dio službenog sektora. U takvim uvjetima sasvim je prirodno da dio poduzetnika iz službenog sektora koje nije u milosti prelazi u neslužbeni sektor. Shodno tome, sivom se ekonomijom namjerno izbjegavaju obveze prema državi: izbjegavanje plaćanja poreza na dobit poduzeća, neprijavlivanje radnika i prikrivanje dohotka zbog izbjegavanja poreza na dohodak odnosno izbjegavanje plaćanja doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Navedene aktivnosti dovode do manjka sredstava za proračunsko financiranje.

Smanjenjem državnih izdataka za obrazovanje, socijalnu skrb i zdravstvo smanjuje se i razina obrazovanosti i zdravstvenog osiguranja jer se sredstva namijenjena za financiranje aktivnosti od općeg društvenog interesa usmjeravaju prema drugim aktivnostima kojima se pogoduje nekolicini pripadnika društvene zajednice za ostvarenje njihovih individualnih ciljeva, a smanjenjem obujma ulaganja u javni sektor dolazi do pada proizvodnosti javnih investicija čime se izravno ograničava pružanje javnih usluga, dok infrastruktura postaje skupa i nedostatna za sve stanovnike u zemlji.

4.3. Koruptivne radnje u gospodarstvu

Definiranjem korupcije kao „zlouporabe povjerene moći u svrhu ostvarivanja privatne koristi“, broj koruptivnih aktivnosti višestruko se povećava pa se definicija odnosi, između ostalog i na korupciju unutar poduzeća koja može obuhvaćati korporativne prijevare, manipulacije financijskim izvješćima, curenje povjerljivih informacija i sl.

Korupcija u poslovanju s kupcima i dobavljačima može biti okarakterizirana klasičnim oblicima provizije djelatnicima javnog i privatnog sektora, kao i podmićivanje za pobjedu na natječajima za javne nabave ili odavanja informacija o ostalim poduzećima koja se prijavljuju na natječaj. Najčešći oblici korupcije vezani su uz provedbe javnih natječaja za odabir najpovoljnijeg ponuđača, javne nabave, sklapanja poslova neposrednom nagodbom te prilikom izdavanja raznih oblika dozvola i suglasnosti.

Zloupotreba položaja i ovlasti odnosi se pak na tajno dogovaranje poduzeća o cijeni i kvaliteti proizvoda, osnivanje kartela, čime se utječe na smanjenje efikasnosti tržišta kroz neprimjerenu tržišnu utakmicu, pri čemu se smanjuje blagostanje određene društvene skupine.¹⁷ Koruptivne se aktivnosti, na društvenoj razini, mogu prepoznati u nepoštivanju zakona i propisa, zanemarivanju procedura odnosno izbjegavanju regulatornog nadzora, u pretjeranom utjecaju na donošenje zakona kojima se obeshrabruje poduzetnička inicijativa i stvaraju otežavajući uvjeti za investicijsko okruženje, u sustavu plaćanja poreza i sl.

Ugovaračka korupcija predstavlja posljedicu sklapanja štetnih ugovora, dodjelu koncesija, građevinskih radova, statusa nabavljača roba ili izvršitelja usluga uz ugovaranje provizije, nepoštivanje redovnog postupka u vezi dodjele tih poslova na teret proračunskih sredstava, bez nadzora kvalitete, rokova, načina izvođenja tih radova, izigravanje javnih natječaja u civilnom sektoru poslovanja.¹⁸

U ovom radu osvrnut ćemo se na neke od pojavnih oblika korupcije koji su svrstani u koruptivna kaznena djela prema hrvatskom zakonodavstvu¹⁹ te Konvenciji UN-a protiv korupcije, a to su: primanje i davanje mita u gospodarskom poslovanju, zloupotreba u slučaju stečaja, protuzakonito posredovanje, zloupotreba položaja i ovlasti te korupcija u procesu privatizacije.

¹⁷ Letunić, P.: *Korupcija i društveno-ekonomski razvoj*, Politička misao, god. 48, br. 2, 2011., str. 187

¹⁸ Aras, op.cit., str. 32

¹⁹ čl. 21. st. 1. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Narodne novine, broj 88/01, 12/02, 33/05, 48/05, 76/09, 116/10, 57/11, 136/12 i 148/13

4.3.1. Primanje i davanje mita u gospodarskom poslovanju

Djela primanja ili davanja mita u javnom ili privatnom sektoru bitno se razlikuju. Svjesno i u tijeku poslovne aktivnosti potraživanja ili primanja, izravno ili neizravno, od bilo koje osobe koja upravlja ili u bilo kojem svojstvu radi u tijelu privatnog sektora, bilo koje pripadajuće koristi ili obećavanja istih za nju ili nekog drugog, te prihvaćanje ponude ili obećanje takve koristi, ne bi li djelovala ili se suzdržavala od djelovanja na način koji krši njene obveze, smatra se kaznenim djelom.²⁰

Primanje mita u gospodarskom poslovanju postojat će ako mito primi odgovorna osoba u pravnoj osobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem ako pri sklapanju posla i pružanja usluge pogoduju drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi na štetu svoje pravne osobe.²¹

Drugim riječima, aktivno podmićivanje ili primanje mita u gospodarskom poslovanju postoji ako odgovorna osoba u pravnoj osobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem zahtijeva ili primi dar ili kakvu drugu korist pri sklapanju posla ili pružanju usluga pogoduje drugoj osobi tako da prouzroči štetu onome koga zastupa.

S druge strane, nuđenje ili davanje bilo koje neprikladne koristi osobi, koja upravlja ili radi u bilo kojem svojstvu u tijelima privatnog sektora za nju ili nekog drugog, s ciljem djelovanja ili suzdržavanja od djelovanja na način koji krši njene obveze, također se smatra kaznenim djelom.²²

Podmićivanje u tom smislu postoji u slučaju kad počinitelj odgovornoj osobi u pravnoj osobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem da ili obeća dar ili kakvu drugu korist da prilikom sklapanja posla ili pružanja usluge pogoduje drugoj osobi, fizičkoj ili pravnoj, na način da prouzroči štetu onome koga zastupa, ili ako posreduje pri takvoj vrsti podmićivanja odgovorne osobe, pa i onda ako tim djelovanjem pravnoj osobi nije učinjena šteta.

²⁰ čl. 8. Zakona o potvrđivanju kaznenopravne konvencije o korupciji, Narodne novine, broj 11/00

²¹ Djelo primanja mita može počiniti isključivo odgovorna osoba u onoj pravnoj osobi koja se bavi gospodarskim poslovanjem s ciljem pogodovanja davatelju mita pri sklapanju posla ili pružanju usluge iz djelokruga njezina poslovanja, a na štetu pravne osobe

²² čl. 7. Zakona o potvrđivanju kaznenopravne konvencije o korupciji, Narodne novine, broj 11/00

4.3.2. Zloupotreba u postupku stečaja

Osnovni je cilj stečajnog postupka omogućavanje skupnog namirenja vjerovnika stečajnog dužnika na način da se imovina unovči te sredstva podijele vjerovnicima.

Osoba koja u stečajnom postupku prijavi lažnu tražbinu ili tražbinu u lažnom isplatnom redu kako bi time ostvario pravo koje mu ne pripada čini kazneno djelo.²³ Stečajna kaznena djela dovode do pravne nesigurnosti. Zloupotrebom u stečajnom postupku čini se razmjerno velika šteta drugim vjerovnicima i državnom proračunu, na način da se pogoduje pojedinom stečajnom vjerovniku ili prodavanjem određenih dijelova stečajne mase ispod njezine vrijednosti.

Otkrivanje i dokazivanje takvog kaznenog djela je veoma teško jer se na taj čin podmićivanja „čini u četiri oka“, dok se broj procesuiranih kreće u vrlo niskom postotku iz razloga što se mogućnostima zlouporabe u stečajnom postupku ne poklanja dovoljno pozornosti. Dokazivanje je složen postupak koji zahtijeva vještačenje radi utvrđivanja štete počinjene primanjem mita. Riječ je o kaznenim djelima koja su usko povezana s pozivom njihovih počinitelja, a to su uglavnom direktori i članovi uprava velikih tvrtki odnosno visokoobrazovani stručnjaci koji su u mogućnosti bolje prikriti svoje kriminalno djelovanje od običnih počinitelja kaznenih djela.

4.3.3. Protuzakonito posredovanje

Prema hrvatskom zakonodavstvu protuzakonito posredovanje po smislu i sadržaju odgovara kaznenom djelu trgovanje utjecajem pod čime se smatra obećavanje, davanje ili nuđenje ne pripadajuće koristi bilo kojoj osobi koja tvrdi ili potvrdi da je sposobna temeljem vlastitog utjecaja, neprimjereno utjecati na odluku službene ili odgovorne osobe, kao i potraživanje, primanje ili prihvaćanje ponude ili obećanja glede takve koristi.²⁴

Počinitelj utječe svojim ugledom, položajem ili autoritetom na protuzakonit način, na drugu, službenu osobu da obavi zakonitu službenu radnju. Kada službena osoba nezakonito iskorištava svoj položaj ili utjecaj, ona ujedno šalje vrlo negativnu poruku široj javnosti o načinu na koji funkcionira pravni poredak u društvu. Službena osoba treba osiguravati

²³ čl. 283. st. 2. i 3. Kaznenog zakona, Narodne novine, broj 125/11, 144/12, 56/15

²⁴ čl. 12. Zakona o potvrđivanju kaznenopravne konvencije o korupciji, Narodne novine, broj 11/00

poštivanje propisa i postupati po njima s ciljem funkcioniranja pravnog sustava kao cjeline. U slučajevima protuzakonitih intervencija, ona šalje sasvim drugu poruku.

4.3.4. Zloupotreba položaja i ovlasti

Počinitelj kaznenog djela zloupotrebe položaja i ovlasti može biti službena ili odgovorna osoba u tijelima državne vlasti, jedinicama lokalne samouprave i uprave, tijelima koje obavljaju javne ovlasti te u pravnoj osobi koja je u pretežnom vlasništvu države, koja ovlast zloupotrebljava iskorištavanjem, prekoračenjem granice ili neobavljanjem dužnosti radi pribavljanja bilo kakve neimovinske koristi ili nanošenja štete, odnosno radi pribavljanja imovinske koristi svojoj privatnoj djelatnosti ili privatnoj djelatnosti članova svoje obitelji, iskorištavanjem položaja i ovlasti pogodovanjem u natječaju, preuzimanju ili ugovaranju poslova.

Dužnosnici u obnašanju javnih dužnosti moraju postupati časno, nepristrano i učinkovito, te se pridržavati načela odgovornosti, poštenja, savjesnosti, otvorenosti i vjerodostojnosti. Ne smiju se koristiti javnom dužnošću za osobni probitak ili probitak osobe koja je s njima povezana te ne bi smjela biti ni u kakvoj ovisnosti prema drugim osobama koje bi mogle utjecati na njihovu objektivnost.

Najteže slučajeve ove zloupotrebe nalazimo u postupcima pretvorbe i privatizacije.

4.3.5. Korupcija u procesu privatizacije

Prije samog procesa privatizacije koruptivne aktivnosti povezane su s neadekvatnom procjenom vrijednosti kapitala i ukupnih sredstava poduzeća s ciljem namjernog prikazivanja manje vrijednosti kapitala poduzeća, a pritom i dobivanja mogućnosti za stjecanje vlasništva nad tim poduzećem pod povoljnim financijskim uvjetima. Koruptivne se radnje odnose na ciljno pogodovanje odnosno namještanje prilike nekome da pod privilegiranim uvjetima ostvari veću imovinsku korist prilikom preuzimanja vlasništva nad poduzećem, bilo da se radi o internom kupcu odnosno osobi iz menadžerskih krugova u samom poduzeću bilo osobama izvana koje imaju političko ili neko drugo interesno pokroviteljstvo društveno-političkih moćnika.

Prikazivati se može i veća vrijednost društvenog kapitala od stvarnog s ciljem sprječavanja ili otežavanja mogućnosti stjecanja vlasništva nad poduzećem što je usmjereno uglavnom protiv radnika kao potencijalnih stjecatelja dionica poduzeća u kojem su bili zaposleni.

Tu, međutim, nezakonite aktivnosti ne prestaju. Nakon privatizacije dolazi do nezakonitog „isisavanja“ kapitala iz poduzeća, prisvajanju prihoda i dobiti na štetu ostalih osobito manjinskih vlasnika, o netransparentnom ili nezakonitom preuzimanju većinskih vlasničkih paketa i sl.

Kao primjer kako se koruptivnim radnjama u procesu privatizacije nezakonito stječe imovinska korist nekolicine, možemo spomenuti i primjer privatizacije velikog trgovačkog društva u većinskom državnom vlasništvu u kojem su odgovorne osobe društva, zloupotrebom svojih položaja i ovlasti stekle znatan broj dionica na štetu društva i tako postali njegovi značajni dioničari. To su provodili tako da su knjigovodstveno prikazali da je trgovačko društvo posudilo vrlo velike iznose novčanih sredstava drugim trgovačkim društvima kao pozajmicu, a taj su novac ustvari koristili za kupovanje dionica društva za svoj interes. Dionice su kupovali na svoje ime i na ime pouzdanih osoba. Financijsku korist koristili su za daljnju kupovinu dionica na otvorenom tržištu, a vraćanje duga društvu, odnosno prikazivanje takvog suspektnog postupanja, proveli su donošenjem odluka o uplati dividende slijedećih nekoliko godina u temeljni kapital društva.

Neželjeni učinci privatizacije općenito, osim loših gospodarskih učinaka, nanose štetu i ukupnom legitimitetu i legalitetu procesa privatizacije kao i široko rasprostranjenu negativnu percepciju poduzetništva te ukupne ekonomske i socijalne svrsishodnosti privatizacije.

5. ANTIKORUPCIJSKA POLITIKA U HRVATSKOJ

Suprotstavljanje korupciji trajna je zadaća društva. Ona mora biti ne samo reaktivna već djelovanje za njezino suzbijanje mora biti proaktivno, mora se raditi na sprječavanju nastajanja nove korupcije. Stavovi o korupciji mijenjaju se sukladno trendovima društvenog odnosa prema korupciji, nadvladavaju se ukorijenjeni stavovi o korupciji kao društveno nepoželjnom ponašanju. Nulta stopa tolerancije predstavlja krajnji cilj.

Pridruživanjem Europskoj Uniji, a i ranije tijekom pregovaračkog procesa, Hrvatska je zbog problema s korupcijom i neučinkovitom javnom upravom dovedena pod pritisak međunarodnih institucija da se slučajevi korupcije počnu rješavati te da se provedu konkretne mjere za njezino suzbijanje.

Sprječavanje korupcije na svim razinama smatra se ključem uspješne antikorupcijske politike, ali i obveza Hrvatske koja proizlazi iz Konvencije UN-a protiv korupcije te relevantnih dokumenata Vijeća Europe i Europske Unije. Sa ekonomskog aspekta gledano, primarni cilj antikorupcijskih programa treba usmjeriti na suzbijanje i ograničavanje uloge države u ekonomske aktivnosti odnosno ukloniti problem loše regulacije.

Suprotstavljanje korupciji obuhvaća tri okvira djelovanja: *pravni, društveni i institucionalni*.²⁵

Pravni okvir uređuje međusobne odnose u društvu. Njime se korupcija normativno određuje, područja visokog rizika se determiniraju te se stvaraju institucionalne pretpostavke za borbu protiv korupcije.

Društveni okvir suprotstavljanja korupciji podrazumijeva raspodjelu društvene odgovornosti. Shvaćanje društvene odgovornosti odnosi se na sve članove društva, osim korupcionaša koji, logično nemaju antikorupcijsku odgovornost. Društveni okvir za antikorupciju predstavljaju subjekti iz javnog sektora (državna uprava, lokalna samouprava, javne službe, javna poduzeća), privatni sektor, mediji, političke stranke, civilno društvo te građani (zviždači, informatori, pouzdanici, svjedoci).

Borbu protiv korupcije potrebno je usmjeriti ne samo na uklanjanje njezinih uzroka već i na razvoj institucionalnih okvira kojim se će percepcija društva o korupciji kao neprihvatljivom obrascu ponašanja promijeniti.

²⁵ Orlović, op.cit., str. 177

5.1. Institucionalni okvir za suzbijanje korupcije

Za izgradnju društveno-ekonomskog sustava koji će se suočiti sa problemom, potrebno je izgraditi institucionalni okvir koji će poticati razvoj ponašanja sa svrhom potpunog ili barem djelomičnog uklanjanja korupcije. On može pomoći u poticanju pozitivnih promjena te izgradnji transparentnog, pravičnijeg i pravednijeg sustava u kojem djelatnici javne uprave obavljaju svoje djelatnosti. Takav institucionalni okvir će sve članove društva staviti u ravnopravni položaj.

S obzirom da javnost potiče transparentnost u odlučivanju, i ona mora također biti uključena u proces donošenja odluka o javnim djelatnostima. Tek će takva sinergija između tih modela, uz izgradnju institucionalne infrastrukture koja će osigurati transparentnost procedura vezanih za proces donošenja odluka, osigurati politiku suzbijanja korupcije djelotvornijom. Razvijanje institucionalnih okvira podrazumijeva donošenje zakona, propisa, pravilnika, mjera i instrumenata ponašanja koji uređuju navedenu problematiku.

U funkciji provođenja politike suzbijanja korupcije u Hrvatskoj su Državno odvjetništvo, Ured za sprečavanje pranja novca čiji je rad reguliran Zakonom o sprečavanju pranja novca, Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave, Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti čiji je rad reguliran Zakonom o sprječavanju sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti, Državna revizija, Nacionalno vijeće za praćenje Strategije suzbijanja korupcije temeljeno odlukom Sabora Republike Hrvatske o osnivanju Nacionalnog vijeća, Povjerenstvo za praćenje provedbe mjera korupcije koje djeluje pri Vladi Republike Hrvatske, te Antikorupcijski odjel pri Ministarstvu pravosuđa.

5.1.1. Represivne institucije

Represivne institucije imaju zadaću primarno postupati u suzbijanju korupcije, a njima pripadaju policija, državno odvjetništvo i sudovi. Svrha represivnih institucija je brzo i efikasno postupanje u svezi s najtežim kaznenim djelima i to od njihova otkrivanja do pravomoćnog presuđivanja njihovim počiniteljima.

Složenost, rasprostranjenost i društvena opasnost korupcijskog djelovanja zahtijeva efikasnost u njihovu suzbijanju, primarno od strane represivnih institucija, koje su kroz proces reorganizacije, upravo s ciljem efikasnosti, unutar svojih organizacijskih struktura, osnivale

specijalizirana tijela za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Tročlana struktura posebnih tijela i njihovih međuodnosa naziva se „uskočka vertikala“ koju čine: USKOK (unutar državnog odvjetništva), PNUSKOK (unutar policije) i sudovi specijalizirani za predmete iz nadležnosti USKOK-a tzv. „uskočki sudovi“. Njihova glavna obilježja su specijalizacija, interakcija i integracija tijela koja su njezine sastavnice.

Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK) je osnovan 2001.godine u Zagrebu kao posebno tijelo unutar Državnog odvjetništva, čija se mjesna nadležnost prostire na području čitave države, sa sjedištem u Zagrebu, te odsjecima u Splitu, Rijeci i Osijeku. Cilj njegova ustroja je što učinkovitije i efikasnije suprotstavljanje korupciji i organiziranom kriminalu. Osnovan je iz razloga što postojeća mreža državnih odvjetništava i njihova nadležnost za postupanje u slučajevima koruptivnih kaznenih djela nije bila adekvatna u borbi protiv korupcije s obzirom na veliku opasnost i izuzetno štetna djelovanja takvih oblika kriminaliteta. Nadležnost USKOK-a proteže se na određeni krug koruptivnih kaznenih djela, a velika pozornost u radu posvećena je i provođenju financijskih istraga radi „zamrzavanja“ i oduzimanja protupravno stečene imovinske koristi.

Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (PNUSKOK) osnovan je u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske 2008.godine kao posebna ustrojstvena jedinica u sklopu Ureda kriminalističke policije s ciljem učinkovitog suprotstavljanja postojećim i novim oblicima kriminala, usvajajući standarde zemalja Europske Unije. Osnovna načela djelovanja Ureda su prilagodljivost i elastičnost, a ona proizlaze iz isto takvih karakteristika počinitelja korupcijskih kaznenih djela i organiziranog kriminaliteta.²⁶ PNUSKOK prati i izučava određene pojavne oblike korupcije i organiziranog kriminaliteta, njihovih trendova i načina izvršenja. Izravno provodi složenijska kriminalna istraživanja korupcije na nacionalnoj razini u suradnji sa USKOK-om te ostalim nadležnim tijelima.

Uskočki sudovi koji su započeli s radom 2009.godine u sastavu Županijskih sudova u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku bave se predmetima vezanim uz korupciju i organizirani kriminal, a formirani su s ciljem ubrzanja postupaka u rješavanju predmeta.

²⁶ Orlović, op.cit., str. 186

5.1.2. Institucije preventivno-represivnog karaktera

Djelovanje institucija preventivno-represivnog karaktera je podjednakim intenzitetom i preventivno i represivno. Provođenje nadzora primarno ima preventivnu funkciju, a ukoliko se otkriju nezakonitosti u postupanju, one provode represivni postupak s ciljem procesuiranja počinitelja.

U ove institucije spadaju Porezna uprava, Carinska uprava, Financijski inspektorat, Državna komisija za kontrolu javnih nabava, Državni ured za reviziju, Državni inspektorat, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga.

5.1.3. Preventivne institucije

Djelovanje preventivnih institucija usmjereno je na sprječavanje korupcije. To su institucije čija se aktivnost odnosi na razvoj vlastitih kapaciteta za sprječavanje korupcije odnosno na njezino lakše otkrivanje i sankcioniranje.

Institucije preventivnog karaktera izričito su naznačene u antikorupcijskim dokumentima kao što su strategije i programi za suzbijanje korupcije te sudjeluju u provedbi strateških planova.

U te institucije spadaju, između ostalog Hrvatski Sabor, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo zdravlja, socijalne skrbi i mladih te Hrvatska gospodarska komora.

5.1.4. Posebna koordinacijsko-nadzorna tijela

Koordinacijsko-nadzorna tijela osnovana su s ciljem unaprjeđenja sustavnog djelovanja protiv korupcije na nacionalnoj razini. Vezana su za provedbu nacionalnih antikorupcijskih strategija i akcijskih planova, a temeljna im je zadaća koordinacija i nadzor antikorupcijskih postupanja.

Među ove institucije ubrajamo: Nacionalno vijeće za praćenje provedbe strategije suzbijanja korupcije koje ima nadzornu funkciju, Povjerenstvo za praćenje mjera suzbijanja korupcije sa koordinacijskom funkcijom te Antikorupcijska jedinica Ministarstva pravosuđa – Sektor za suzbijanje korupcije kao institucionalna, stručna i logistička potpora koordinaciji antikorupcijskog djelovanja nadležnih institucija.

5.1.5. Logističke institucije

Primarna je zadaća logističkih institucija doprinos unaprjeđenju antikorupcijskog djelovanja državnih institucija i nevladinog sektora. Logistički poslovi odnose se na provođenje edukacije državnih službenika te širenje svijesti u javnosti koliko je korupcija štetna i opasna, a cilj je osvješćivanje javnosti o njezinoj štetnosti kao općem društvenom problemu.

Ove institucije moraju beziznimno raditi na suzbijanju i sprječavanju korupcije. Edukacije se provode u javnim službama, među djelatnicima pravosuđa i policije u okviru resornih ministarstava, a Vladin ured za udruge surađuje s civilnim društvom u pogledu koordinacije antikorupcijske aktivnosti s nevladinim udrugama. Primjenom dobrih edukacijskih programa o dobrom i moralnom ponašanju, etičkim standardima i građanskim normama, korupcija se, iako u osnovi predstavlja sistemsku slabost, može kontrolirati i reducirati.

5.2. Strategija za suzbijanje korupcije u Hrvatskoj

Borba protiv korupcije zahtijeva pronalaženje slabosti u organizacijskoj strukturi poslovanja na razini institucija te manjkavosti zakonodavnog regulatornog okvira na svim područjima djelovanja. Sustavno suzbijanje korupcije moguće je isključivo strateškim promišljanjem, kontinuiranim djelovanjem te nadograđivanjem sustava antikorupcijskih mjera.

Godine 2000. donesen je Nacionalni program za borbu protiv korupcije s pripadajućim Akcijskim planom, a stečena iskustva poslužila su kao putokaz za daljnje unapređenje strateških okvira, najprije usvajanjem Nacionalnog programa za suzbijanje korupcije 2006-2008.godine, a potom i Strategije suzbijanja korupcije 2008.godine.

Prva nacionalna strategija za borbu protiv korupcije bila je više rezultat dobrih namjera nego sistemskog napora formuliranja nacionalne politike. Zapravo je nastala slučajno, više kao znak dobre volje da se prizna postojanje korupcije, nego kao sustavan popis mjera. Njen zadatak i glavni cilj bio je jasno i očito političko priznavanje postojanja korupcije kao ozbiljnog fenomena koji narušava gospodarske odnose i politički sustav, koji narušava slobodnu tržišnu utakmicu i legitimitet i vjerodostojnost političke klase.²⁷

²⁷ Kregar: op.cit., str. 6

Slijedeći korak ka rješavanju ovog sveopćeg društveno-ekonomskog problema predstavlja donošenje nove, strukturno i metodološki proaktivno usmjerene Strategije suzbijanja korupcije 2015-2020.godine. Ona je fokusirana na prevenciju korupcije kroz detekciju korupcijskih rizika i uklanjanje zakonodavnih i institucionalnih nedostataka.

Strategija odražava bezuvjetnu političku opredijeljenost za borbu protiv korupcije i stvaranje sustavnih rješenja za njezino učinkovito suzbijanje na svim razinama društvenog djelovanja. U borbi protiv korupcije odnosno prevenciji kao prioritetna područja postavljena su: sprječavanje sukoba interesa u obnašanju javnih dužnosti, provedba propisa o financiranju političkih stranaka, ostvarivanje prava na pristup informacijama, jačanje integriteta javne uprave, reguliranje javnih nabava kao i zaštita oštećenika i osoba koja u dobroj vjeri prijavljuje korupciju.²⁸

Opći ciljevi strategije su: unaprjeđenje pravnog i institucionalnog okvira za učinkovito i sustavno suzbijanje korupcije, afirmacija pristupa „nulte tolerancije“ na korupciju, jačanje integriteta, odgovornosti i transparentnosti u radu tijela državne vlasti.²⁹ Jačanjem povjerenja građana u državne institucije i stvaranjem preduvjeta za sprječavanje korupcije podigla bi se razina učinkovitosti u otkrivanju tog kaznenog djela kao i provođenja mjera za učinkovito procesuiranje, čime bi se svakako unaprijedila međunarodna suradnja u borbi protiv korupcije, a na lokalnoj razini i suradnja s organizacijama civilnog društva.

Postavljene ciljeve moguće je postići slijedećim mjerama:

- povećanjem integriteta, odgovornosti i transparentnosti tijela javne vlasti;
- jačanjem antikoruptivnih mehanizama u tijelima javne vlasti (središnje i lokalne);
- snažnijom suradnjom tijela javne vlasti i jačanjem kapaciteta zaduženih za provođenje aktivnosti usmjerenih na borbu protiv korupcije;
- učinkovitim otkrivanjem i suzbijanjem korupcije;
- dosljednom i učinkovitom provedbom postojećeg zakonodavnog okvira u području suzbijanja i prevencije korupcije;

²⁸ Getoš, A.M., Čupić, Z., Mihaljević, P.: *Analiza koncepta „Edukacijom protiv korupcije“ na primjeru praktičnih iskustava s „antikorupcijskog sata“*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 2011., Vol.2, No.1, str. 5

²⁹ Op.cit.

- uspostavom procedura upravljanja korupcijskim rizicima u tijelima javne vlasti;
- jačanjem javne svijesti o uzrocima i posljedicama korupcije i ulozi svakog pojedinog građanina u prevenciji korupcije;
- jačanjem uloge i suradnje sa civilnim društvom u području suzbijanja korupcije;
- razvijanjem međunarodne suradnje na području borbe protiv korupcije te
- jačanjem aktivne uloge medija u poticanju osobnog i profesionalnog integriteta.³⁰

Jedan od elemenata Strategije čini i upravljanje rizicima u gospodarstvu koje obuhvaćaju područja upravljanje državnom imovinom, razvoj domaćeg i stranog poduzetništva, poslovanja u javnom i privatnom sektoru kao i niz drugih aktivnosti koje je potrebno zadovoljiti kako bi se gospodarske aktivnosti odvijale efikasno, a rizici se sveli na najmanju moguću mjeru. Hrvatskoj, kao punopravnoj članici Europske Unije, sada su dostupna sredstva iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova u iznosu od 8,5 milijardi eura za razdoblje od 2014-2020.godine. Sukladno tome, pitanje prevencije zloupotrebe financijskih sredstava nameće dodatne napore kako bi se ostvarili puni razvojni potencijali regija odnosno izjednačavanja razvoja pojedinih regija u zemlji. S toga je nužno kontinuirano provoditi preventivne aktivnosti kako bi se povećala učinkovitost i transparentnost odnosno unaprijedile procedure u postupcima dodjele subvencija, pomoći i donacija u sektoru gospodarstva, posebice područjima energetike, investicija, industrije i trgovine.

Koruptivni rizici generiraju se iz nedostataka regulacije u definiranju postupaka prilikom dodjele prava služnosti uz eksploataciju prirodnih i drugih resursa te netransparentnosti naročito u poslovima zaprimanja zahtjeva, obrade dokumentacije, isplate poticajnih cijena povlaštenim proizvođačima te zaključivanja ugovora s tržišnim sudionicima.³¹

³⁰ Ministarstvo pravosuđa: *Strategija suzbijanja korupcije 2015-2020.godine*, 2014., str.5-6

³¹ Op.cit.

5.3. Akcijski plan uz strategiju suzbijanja korupcije

Akcijski plan uz Strategiju suzbijanja korupcije je dokument koji služi za praćenje i analizu provedbe strategije. Planom se razrađuju ciljevi definirani strategijom te omogućava sustavan nadzor za njezinu provedbu kao i mehanizmi pomoću kojih će se moći vidjeti je li određena mjera uistinu i provedena u potpunosti ili ju je potrebno redefinirati.

Akcijski je plan usmjeren na djelovanje tijela javne vlasti na način da građani mogu ostvarivati svoja prava i obveze bez da budu izloženi koruptivnim zahtjevima. Usmjeren je na zaštitu javnog interesa koji izravno potiču koruptivno postupanje uvođenjem transparentnosti i dostupnosti na internetskim stranicama postupanja tijela državne uprave i lokalne samouprave te uspostavom učinkovitog sustava upravljanja državnom imovinom i nastavkom jačanja kontrole u javnoj nabavi.³²

Mjere za ostvarenje ciljeva Strategije razrađene su u pet tematskih područja: pravni i institucionalni okvir, sprječavanje korupcije, kazneni progon i sankcioniranje korupcije te međunarodna suradnja i širenje javne svijesti o štetnosti korupcije. Akcijski plan sadrži ukupno 195 konkretnih mjera koje su raspoređene prema tematskim područjima. Svako poglavlje sadrži određene antikorupcijske mjere, ciljeve, rokove, potrebna sredstva i nadležna tijela za provedbu mjera.

³² Ministarstvo pravosuđa: Akcijski plan uz Strategiju suzbijanja korupcije, str. 5

6. ZAKLJUČAK

Korupcija narušava temeljne vrijednosti društvenih odnosa jer ugrožava vladavinu prava, povjerenje u javne institucije i državu, a time i pravednost, poštenje, ravnopravnost i sigurnost građana. Potiče nastajanje moralno nestabilnih pojedinaca da na nepošten i nadasve nezakonit način osiguraju sebi život iznad svojih objektivnih mogućnosti čime omalovažavaju vrijednosti onih koji su svojim radom i poštenjem postigli ono što imaju. Zbog takvih djelovanja korupcija sputava uspostavljanje poduzetničke klime i političke kulture, ugrožava moral i tradicionalne vrijednosti kao temelj svakog stabilnog društva te ga vodi u siromaštvo i propadanje, jer se stječe dojam da nije vrijedno pošteno raditi, već da se i drugim načinima može uspješno prosperirati u poslovnom svijetu.

U stvarnosti, korupcije ima mnogo više od službenih statističkih podataka, ali i vjerojatno puno manje od društvene percepcije o njezinoj prisutnosti. Naime, u Hrvatskoj postoji uvriježeno mišljenje da korupcija ima važnu ulogu u svakodnevnom poslovanju privatnog sektora, kojoj se pribjegava iz niza razloga, među kojima je svakako bitno za naglasiti ubrzavanje poslovnih postupaka, osiguravanje povoljnijeg tretmana i okončanje nekih postupaka. Pokazatelji temeljeni na percepciji korisni su za podizanje svijesti o korupciji kao i podrška provedbi antikorupcijskih politika, međutim hrvatski građani ne vide smisao prijavljivanja korupcije iz razloga što smatraju kako poduzete mjere protiv počinitelja neće biti adekvatno provedene. Prema statistikama, Hrvatska se nalazi na visokom drugom mjestu u Europi po korupciji u poslovnom svijetu, a čak 94% hrvatskih građana korupciju smatra najvećom prijetnjom ekonomskom razvitku.

U posljednjih je nekoliko godina, Hrvatska uložila znatne napore u uspostavljanju pravnog i institucionalnog okvira za suzbijanje korupcije. Strategija suzbijanja korupcije donesena 2008.godine popraćena odgovarajućim Akcijskim planom, Antikorupcijska kampanja Vlade Republike Hrvatske iz 2009.godine, te nova Strategija za suzbijanje korupcije za razdoblje 2015-2020.godine s revidiranim Akcijskim planom, glavni su dokumenti u borbi protiv korupcije. Strategijom su definirana načela, ciljevi i područja antikorupcijskog djelovanja za dulje vremensko razdoblje, dok Akcijski plan sadrži konkretne mjere i rokove ispunjenja, definira nadležnost institucija za njihovo provođenje i potrebna financijska sredstva. Kao prioritetni ciljevi postavljeni su: jačanje integriteta, odgovornosti i transparentnosti u radu, stvaranje preduvjeta za sprječavanje korupcije na svim razinama i afirmiranje pristupa nulte tolerancije na korupciju. Doneseno je, nadalje, niz zakona, uredbi i drugih podzakonskih akata

u skladu sa odredbama Europske Unije s ciljem što lakše prevencije i kažnjavanja počinitelja koruptivnih kaznenih djela. Iako su za borbu protiv korupcije formirana dva ureda s dokaznim proaktivnim pristupom koji uspješno provode istrage o prijavljenim slučajevima korupcije na visokim položajima, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) pri državnom odvjetništvu i Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (PNUSKOK) unutar Ministarstva unutarnjih poslova, na razini pravosuđa često se izriču blage, pa čak i uvjetne kazne za počinitelje kaznenih djela povezanih s korupcijom, čime se stječe dojam nekažnjavanja počinitelja.

Borba protiv korupcije postala je nezaobilazna tema u političkim i gospodarskim zbivanjima u Hrvatskoj, i to je pozitivno, no svjedoci smo mnogobrojnih korupcijskih afera koje potresaju našu zemlju. Gotovo da ne postoji institucija na državnoj ili lokalnoj razini, niti tvrtka bilo u državnom, bilo u privatnom vlasništvu koja se nije našla na „pod povećalom javnosti“ zbog koruptivnih afera. Percepcija o prisutnosti korupcije u hrvatskom društvu ukazuje na ozbiljnost i potrebu još jače borbe s korupcijom, koja se najprije ogleda u iskazivanju snažne političke volje svih nositelja vlasti od lokalne do nacionalne razine. Samo vidljivi rezultati odnosno pravomoćne osuđujuće presude i oduzimanje protupravno stečene koristi može dovesti do smanjenja negativne percepcije javnosti, zaključak je Nacionalnog vijeća za provedbu Strategije suzbijanja korupcije.

7. LITERATURA

1. Knjige

- 1.1. Kregar, J.: Nastanak predatorskog kapitalizma i korupcija, RIFIN, 1999., str. 91-145
- 1.2. Orlović, A.: Gospodarski kriminalitet u RH, Redak, 2013., str. 154-214.

2. Časopisi

- 2.1. Aras, S.: Korupcija, Pravnik-radovi, br. 41, 1(84), 2007
- 2.2. Budak, J.: Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju, Privredna kretanja i ekonomska politika 106/2006.
- 2.3. Čučković, N.: Siva ekonomija i proces privatizacije u Hrvatskoj 1997-2001, Financijska teorija i praksa 26(1), 2002., str. 245-271
- 2.4. Getoš, A.M., Čupić, Z., Mihaljević, P.: Analiza koncepta „Edukacijom protiv korupcije“ na primjeru praktičnih iskustava s „antikorupcijskog sata“, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, 2011., Vol.2, No.1
- 2.5. Korunić-Križarić, L., Kolednjak, M., Petričević, A.: Korupcija i suzbijanje korupcije u RH, Tehnički glasnik, časopis Veleučilišta u Varaždinu, br.1/2011.
- 2.6. Letunić, P.: Korupcija i društveno-ekonomski razvoj, Politička misao, god. 48, br. 2, 2011. Str. 186-204

3. Internetske stranice

- 3.1. Ministarstvo pravosuđa: Nacrt strategije suzbijanja korupcije, <https://pravosudje.gov.hr/>
- 3.2. Ministarstvo pravosuđa: Akcijski plan uz strategiju suzbijanja, <https://pravosudje.gov.hr/>
- 3.3. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala, O USKOK-u, <http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=53>
- 3.4. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Nacionalni programi, Korupcija, <http://www.mup.hr/32.aspx>
- 3.5. Ministarstvo pravosuđa: Korupcija: uzroci, posljedice, prevencije, 2011, <https://pravosudje.gov.hr/>
- 3.6. DSZ RH: Korupcija: pravni okvir i pojavnici oblici 2008-2010., Zagreb, 2012. http://www.dzs.hr/Eng/Publication/studije/Studije-i-analize_110.pdf

- 3.7. Transparency International Hrvatska, <http://www.transparency.hr/hr/>
- 3.8. Kregar, J.: Korupcija: neznanje nije opravdanje, 2010, <http://tripalo.hr/knjige/KorIPovj/kreg.pdf>
- 3.9. Štimac, N.: Protiv korupcije – razgovori o korupciji i njezinu suzbijanju, 2004. <http://www.udd.hr/protiv/protivkorup.pdf>
- 3.10. Ekonomski institut Zagreb: Korupcija u Hrvatskoj: stvarna korupcijska iskustva građana, http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Croatia_corruption_Report_2011_croatian.pdf
- 3.11. Europska komisija: Izvješće EU-a o suzbijanju korupcije, 2014. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/acr_2014_hr.pdf
- 3.12. Bolta, D.: Mehanizmi antikorupcijskog djelovanja u poduzećima i primjer antikorupcijskog programa Vlade RH za trgovačka društva u većinskom državnom vlasništvu, http://uhms.hr/datastore/konferencija-iv/1dio/Damir_Bolta_Mehanizmi_antikor.pdf
- 3.13. Orlović, A.: Antikorupcija u Hrvatskoj, Zajednički projekt Europske Unije i Savjeta Europe, 2014, <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/corruption/Projects/PACS-Serbia/Technical%20Paper/ECCU%20-%20PACS%20-%20serb%20-%209a%20-%202014%20-%20Anti-corruption%20in%20Croatia.pdf>

4. Zakoni

- 4.1. Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Narodne novine, broj 88/01, 12/02, 33/05, 48/05, 76/09, 116/10, 57/11, 136/12 i 148/13
- 4.2. Zakon o potvrđivanju kaznenopravne konvencije o korupciji, Narodne novine, broj 11/00
- 4.3. Kazneni zakon, Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15

8. POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. – Percepcija korupcije po institucijama u Hrvatskoj u 2014. (str.11)

Slika 2. – Najproblematici faktori poslovanja prema percepciji gospodarstvenika za 2014.godinu (str.14)

Slika 3. Negativni učinci korupcije na ekonomski rast i razvitak (str.17)

Tablica 1. – IPK indeks – Hrvatska 2012-2014.godine (str.10)

Tablica 2. – Kretanje broja prijavljenih, optuženih i osuđenih osoba (str.12)